

GREVLINGEN

MEDLEMSBLAD | NATURVERNFORBUNDET I OSLO OG AKERSHUS (NOA) | NUMMER 4 | 2023 | 42. ÅRGANG

Hovedtema

Sorg og håp for Markas gammelskoger

LA SKOGEN
LEVE

Naturvernforbundet
Oslo og Akershus

AKTIVITETSKALENDER

Se NOAs hjemmeside og facebook-side for nærmere informasjon om arrangementene.

ÅPEN DAG HOS NOA PÅ SØNDRE SANDÅS

Dato: 19.11.2023

Sted: Søndre Sandås, Sognsveien 231, kl 12:00–15:00

Velkommen til ÅPEN DAG på tunet til Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. Det blir naturutstilling, kaffeprat og mulighet for kjøp av Markakalenderen 2024. Og vi inviterer til yoga for store og små i naturen mellom kl 14–15. Vi har to korte økter så alle som vil får prøve å gjøre yoga. Det blir også sykkelverksted der du kan få hjelp og råd for å sette sykkel i stand for vinteren. Ta med vinterdekk, så hjelper vi deg å skifte.

MØTE I FJORDGRUPPA

Dato: 20.11.2023

Sted: Søndre Sandås, Sognsveien 231, kl 18:00

Ønsker du å engasjere deg i Oslofjorden? NOAs fjordgruppe er åpen for alle som brenner for naturen både i og rundt Oslofjorden. For mer informasjon, send en epost til jamagnu@online.no.

NATURGLEDE, ØKOSORG OG FREMTIDSHÅP, FOREDRAG AV SIGMUND HÅGVAR

Dato: 30.11.2023

Sted: Blå Kors, Hammersborg torg 3, kl 18:00

Velkommen til bildeforedrag med Sigmund Hågvær, professor emeritus i naturvern ved NMBU og mangeårig bidragsyter i Østmarkas Venner og NOA. Naturen står foran store utfordringer i dagens samfunn. Det kan ofte se ut som om vi har glemt å gi plass til naturen i våre travle menneskeliv. Da kan fort områder som for mange representerer en grønn lunge, et pusterom, forsvinne til fordel for nye veier, boliger eller hyttefelt. Dette kan utløse frustrasjon og sorg for dem som er glade i området og dets tilhørende natur. Vel møtt til en førjulsstund for ettertanke og refleksjon om naturglede, økosorg og fremtidshåp. Sigmunds foredrag er basert på tekster fra boka med samme navn, og illustreres med bilder av naturfotograf Jørn Bøhmer Olsen.

ÅPEN DAG HOS NOA PÅ SØNDRE SANDÅS

Dato: 10.12.2023

Sted: Søndre Sandås, Sognsveien 231, kl 12:00–15:00

Det nærmer seg jul og på andre søndagen i advent ønsker vi alle velkommen til årets siste åpen dag! Det blir aktiviteter på tunet, naturutstilling og hyggelig prat om naturvern. I tillegg blir det muligheter for å kjøpe flotte julegaver fra NOA-butikken.

GREVLINGEN

Medlemsblad
Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus (NOA)
Sognsveien 231
0863 Oslo

Telefon 22 38 35 20
noa@naturvernforbundet.no
www.noa.no
Bankgiro 1280.05.02347

Redaktør:
Ingunn Lund-Vang
400 93 226
lundvangingunn@gmail.com

Forsidebildet:
Fra aksjonsgruppa Skogs-
opprørets markering mot
flatehogst av gammelskog
på Høyfjellsvangen i Nitte-
dal, oktober 2023.
Foto: Nikolai Tangnes.

© Naturvernforbundet i
Oslo og Akershus 2023.
All tekst i artiklene kan fritt
gjengis med referanse til
Naturvernforbundet i Oslo
og Akershus' kvartalskrift
Grevlingen, årgang,
nummer, artikkelforfatter
og artikkel. Fotografiene
skal kun kunne gjengis
etter innhentet tillatelse
av fotograf og Grevlingens
redaksjon.

ISSN 0803-6357

GI NATUREN EN STEMME BLI MEDLEM

MEDLEMSKONTINGENT
Hovedmedlem: 390,-
Familiemedlem: 450,-
Student: 200,-

Førsteårskontingent
Student: 50,-
Pensjonist: 200,-

Kontoret på Søndre
Sandås ved Sognsvann er
åpent mandag til torsdag
fra kl 10–14.

Grevlingen er miljøvennlig
produsert og derfor svane-
merket.

Trykk: itGrafisk
Opplag: 8.550

TELEFONEN VÅR ER BETJENT MANDAG TIL TORSDAG FRA KL 10.00 TIL KL 14.00

LEDER

Grevlingens siste utgave i år handler selvsagt om skogen. Skog er ikke bare livsgrunnlaget for tusenvis av arter som sørger for sunne økosystemer. Skog er også en av våre største kilder til friluftsliv, hygge og ikke minst, bedre fysisk og mental helse for oss alle.

Vi har lite igjen av naturskog i landet vårt, det vil si skog som ikke har vært gjennom flatehogst. Mange truede arter, som granmeisen, har naturskog som livsgrunnlag og trenger den for å overleve. Så mye som halvparten av truede arter lever i skogen, og er avhengige av naturskog. Dette kan du lese mer om i saken «Lite treffsikker skogmeny» skrevet av NOAs Håkon Eide Gundersen.

Her i denne utgaven av Grevlingen får du vite mer om NOAs arbeid for å verne de siste restene av gammelskogene i Marka, hvordan dagens skogforvaltning fungerer og NOAs krav til hogst av skog. Følg livet til den eldgamle kjempegrana, født 1863, som til slutt måtte gi tapt mot overmakten i saken «Hvis trær kunne gråte» av Gjermund Andersen. Du kan også lese om naturskogen som ble hogget før klagebehandlingen var behandlet! Men ikke minst, om hvordan skogsområdene ved Mylla tett ved Markagrensen ble reddet. For håpet er grønt!

Grønne julegaver er et bidrag i kampen for å verne gammel eventyrskog. Gi et medlemskap i NOA i julegave. Vi har også en ny Markakalender for 2024 og flere flotte bøker som gjør seg under juletreet.

Av Ingunn Lund-Vang

Granmeisen synger på siste verset

Siden 1980 har 600 millioner fugler i Europa blitt borte, viser en rapport fra Birdlife. Og aller verst er det for fuglene i kulturlandskapet hvor vipe er i ferd med å forsvinne for godt. Også midt i skogen forstummer fuglesangen. Den nasjonale hagefugltellingen viser en nedgang for flere meisearter i skogen. Granmeis har i høst gått fra kategori Livskraftig til status Sårbar på Artsdatabankens rødliste 2021 (over arter som er i ferd med å dø ut fra Norge).

Granmeisen er en standfugl, det vil si den overvintrer i Norge. Granmeisen er ganske unik på flere måter. Den er territoriell og beskytter reviret sitt hele året. Hannen risikerer også livet sitt for å beskytte hunnen. Granmeisparet holder nemlig sammen hele livet. Granmeisen foretrekker lavrik gammelskog. Moderne skogbruk med flathogst er en av årsakene til at den forsvinner.

Dette finner du i NOAs butikk på nettsiden vår, hvor det også er oversikt over utsalgsteder. Da gjenstår det bare å ønske en riktig grønn og skjønn jule!

Ingunn Lund-Vang, redaktør

INNHold

- Hvis trær kunne gråte
- Når vern er mer enn nok
- Eksempel 1 Høyfjellsvangen
- Eksempel 2 Rognedalen
- Eksempel 3 Damåsen
- Eksempel 4 Steinvollen
- Eksempel 5 Skriverberget
- Eksempel 6 Hønsivangen
- Naturvernforbundets krav
- Refleksjoner rundt NOA-året 2023
- Lite treffsikker skogmeny
- Slik vil Oslo kommune gjøre Marka villere
- Sammenhengende villmark
- Fotoutstilling på Søndre Sandås
- Julegavetips
- Minneord Magne Midttun
- Bokomtale
- Stubbesitter
- Dikt

Foto: Per Nicolaisen/Pixabay

HVIS TRÆR KUNNE GRÅTE

Hogstmaskinen tygger seg gjennom skogen. Inn mot den siste lille fliken av gammel naturskog. Di-eseleimen river i nesa. Beltene maler opp skogbun-nen, og de gamle mosegrodde granene felles og par-teres i løpet av sekunder. Oppunder en knaus står en kjempe av ei gran. Magemål som krever tre mann til å favne. Hengekvist og grov skorpebark. Ingen ung-dom. Har stått der i 150 vintre, men er fortsatt mør-kegrønn og frisk i baret. Men hvor lenge?

Store naturverdier står på spill. FN roper om na-turkrise og sier at alle land må verne 30 % av alle naturtyper. Stortinget har vedtatt vern av 10 % av skogene. Likevel hogges det i de siste naturskogene. For fullt. Er det ingen som kan stanse naturvandalis-men?

Høyfjellsvangen i Nittedal vinteren 1863. Et lite frø fyker bortover vårskaren. Gammelskogen står lysåpen og vennlig etter fjorårets plukkhogst. Solvarmen har bidratt til at konglene åpner seg og slipper ut sin dyrebare last. Nå overtar vinden – tar med seg frøene, men mister dem der det er lunt. Og der blir de liggende i påvente av våren – da skal de strekke seg mot lyset, men også mot jordmørket – på leting etter sopprot som kan bidra til overlevelse.

Spiren blir til plante, blir til tre. Vokser opp i skyggen av de eldre trærne. Ikke så raskt, men med styrke og seighet i smale årringer. Som 25-åring opplever det at flere av naboene blir hogd ned av karer i vadmøl og busserull. Øks og svans og manne-makt, etterfulgt av ekte hestekrefter. Men fortsatt er skogen en skog – et livssamfunn av trær i ulike størrelser, busker, moser og gras, sopp og lav – og ikke minst en hærs-kare av fugler og dyr. Plukkhog-sten fjerner trær, men beholder skogens liv; mang-foldet, variasjonen – livsmulighetene for alle som er tilpasset de nordiske barskogene.

Trær som felles betyr ledige ressurser for de som blir igjen. Mer lys gir økt vekst. Færre til å konkurrere om vann og næring. Trærne blir mer attraktive for skogbunnens myriader av sopprot, eller mykorrhiza som biologene kaller dem. Kilometer på kilome-ter av hårstråttynne strenger («mycel») som vikler seg rundt røttene på trærne i et nært samspill; treet produserer sukker i fotosyntesen, og deler rikelig med soppfloraen. Til gjengjeld får røttene hjelp til å ta opp næringsstoffer fra jord og berggrunn. Uten dette samspillet ville ikke trærne greie seg.

For unggrana betyr plukkhogsten i nabolaget mindre konkurranse. Den strekker seg mot lyset,

skyter nye greiner og trer inn i de voksnes rekker. Men det er mange som ønsker sin del av lys og næ-ring, så det tar ikke lang tid før skogen lukker seg på nytt. Konkurransen hardner – og nye, smale årrin-ger legges til de tidligere.

Årene går. Ute i verden raser det to storkriger, men gammelskogen inne på Høyfjellsvangen mer-ker lite til tumultene. Sakte vokser trærne, noen dør og faller om. Nye spirer og vokser, uten å vite at nye tider er i anmarsj.

Vinteren 1963/64 buldrer en traktor inn mot gammelskogen på Høyfjellsvangen. Beruset av den nye tids tanker, setter skogeieren i gang med å hog-ge mindre snauflater rundt om i gammelskogen. Treet som spirte hundre år tidligere er blitt en vok-sen kjempe. Hun vet ikke at menneskene er bitt av rasjonalitetsbasillen – hun bare aner at det lysner mer og mer i sør. Nå nærmer seg skjebnen, i form av en mann med motorsag. Nærmere hver dag. Uvisst av hvilken grunn, men hogsten avsluttes bare et par titalls meter fra gammelgrana. Reddet av gongon-gen! Sammen med andre gamlinger i en stor, øst-vendt helling, står de, slik de ble forlatt etter den siste plukkhogsten før krigen.

Og slik står de fortsatt, 150 år etter at frøet slo rot. Den gamle kjempen, omgitt av søsken som blåste rundt som frø i den samme vårvinden, med yngre trær og trær som har gått overende. En mer og mer naturlig skog. Alle tilpasset den finstemte balansen og konkurransen i en levende skog, Noen steder tett, andre steder i lysninger som gir rom for nytt liv, for lyng og mose. De døde stammene er beinharde og virker uovervinnelige det første året, men må sakte, men sikkert gi tapt for alle nedbry-terne; sopp, bakterier og insekter. Den livsnødven-dige prosessen som overfører næring fra de fortapte til de håpefulle. Intet er mer levende i skogen enn et dødt tre som brytes ned. Til sammen den livsveven som er en skog, men som forutsetter at livsvilkårene ikke endres dramatisk.

Men tidene skifter igjen. I nye 60 år har det som nå er blitt en kjempe av ei gran fått stå i fred. Men nå opplever hun at det plutselig blir mye tråkk i skogen rundt henne. Mennesker, som tidligere var sjeldne å se – nå i strie strømmer. Noen som henger opp røde bånd, andre som går rundt og måler opp livvidden hennes og på mange av de andre trærne. Atter igjen noen som går rundt og fotograferer og snakker opprømt om naturskoger og nøkkelbioto-

per. Den tidligere stillheten er erstattet med travel uro. Etter noen uker hører hun kraftig braking i vest, som kommer nærmere og nærmere. Selv om sola går ned, blir det ikke riktig mørkt. Det virker som om lyset følger lyden – nærmere og nærmere. Og der kommer noe hun aldri tidligere har sett – et uhyre av en maskin på belter. Gud hjelpe meg for en skapning på den. Hode uten øyne og øynene i baken. Den svinger med kjeften på et langt skaft og har granbar i munnvikene. Den eter og spytter ut, spytter ut og eter, for den har ingen strupe, bare en diger kjeft og en rumlende mave. Er dette et slags helvete?

Flere av søsknene rives ned, flås gjennom gapet på uhyret og kappes til stokker. Mange sekundene tar det ikke før nestemann står for tur. Gnager seg gjennom skogen. Forbi henne som står og skjelver i kveldsbrisen, videre innover i skogen. Var det ikke min tur likevel? Kanskje er det håp?

Uhyret kommer tilbake. Nå uten å spise av medskapningene. Det blir natt. Men uroen har satt seg i sjelen – hva er i vente? Når sola renner er lydene tilbake – lenger vest. Men hele dagen durer og braker det, og igjen kommer det nærmere. To dager står hun i lydinfernoet, uvisst. Så får hun øye på det

Flere av søsknene rives ned, flås gjennom gapet på uhyret og kappes til stokker. Mange sekundene tar det ikke før nestemann står for tur. Gnager seg gjennom skogen. Forbi henne som står og skjelver i kveldsbrisen, videre innover i skogen. Var det ikke min tur likevel? Kanskje er det håp? Foto: NOA.

igjen, monsteret. Kommer i den samme løypa som sist, men nå gnager hun i seg alle trærne på begge sider. Systematisk. Gaper over stammen nederst, så et brøl, og hele treet veltes overende. Deretter dras det gjennom hvasse kniver av ståvalsede hjul. Kvist fyker til alle kanter, og før noen får summet seg er store trær blitt til 4–5 tømmerstokker.

Men hva er det? Plutselig dukker det opp en flokk med unge mennesker i gule vester. Stiller seg mellom trærne og uhyret. «La skogen leve!» står det på en diger plakat. De klatrer opp på beltene. Den langskaftede kjeften legges i bakken og ut av uhyret kommer en mann. De sitter i lyngen og prater. Mannen fra maskinen går sin vei – de andre blir igjen – på vakt mellom maskinen og skogen.

Timene går, nå blir det travelt. Innover i sporene fra uhyret kommer det flere, alle i like, sorte klær – fram til aksjonistene som har samlet seg foran hogstmaskinen. Nye forhandlinger. Avhør. Lederen for de sortkleddede gir ungdommen en ultimatum: Fjern dere, ellers gjør vi det.

Overmakten er på maskinens side, ungdommene er sjanseløse og begir seg tilbake, samme vei de kom.

Uhyret brøler på nytt.

Der det tidligere var mennesker som nennsomt tok ut enkelttrær og sørget for at de gjenlevende fikk bedre kår, flås store flater for alt som heter tømmer. Trærne, som inntil denne dag har produsert mengder av sukker i fotosyntesen får brått livsstrengen kappet over, og med den bidraget til sopprøttenes liv. Hele samspillet i jorda endres; de nyttige mykorrhizasoppene taper i kampen med nedbryterne, og det starter en gedigen omdanning av alt opplagret organisk materiale. Mange tiår tar det før skogen får bygget opp jordsmonnet på nytt. Og mange hundreår før skogen på nytt begynner å likne en naturskog med myriader av liv.

Lite vet gammelgrana om moderne skogsdrift, om snauflater og monotone granåkre. Hennes liv har vært formet av naturens krefter. Konkurransen, ja visst. Herding i et barskt klima – ingen dans på roser, men et finstemt samspill med slektninger og andre skapninger. Et godt liv for ei gran.

Nå grøsser hun. Iskald oktoberkveld. Stjerneklart. Frost i vente. Nå nærmer seg finalen, endeliktet. Dieseleimen blir sterkere. Støyen uutholdelig. Og der kommer den mot henne – armen strekker seg fram, gapet åpner seg. Passé er 150 linne vårer med orrhanaspell på myra og fuglesang i hvert et tre. Tretåspetten tar til vingene. Redde seg den som redde seg kan. Men for gammelgrana er det for sent. Hun bever. Kloa fester grepet rundt stammen. Saga hviner og treet tumler overende.

Nok en naturskog har måttet vike.

Oppunder en knaus står en kjempe av ei gran. Magemål som krever tre mann til å favne. Hengekvist og grov skorpebark. Ingen ungdom. Har stått der i 150 vintre, men er fortsatt mørkegrønn og frisk i baret. Men hvor lenge? Foto: Gjermund Andersen.

Når vern er mer enn nok

Hvorfor mister vi stadig markas siste gammelskoger til nye hogstflater?

Fra NOAs perspektiv kan situasjonen for Markas naturmangfold best oppsummeres slik: **Vern av de siste restene av gammelskog og etablering av et landskapsøkologisk nettverk er nødvendig, dersom vi skal redde naturmangfoldet i Marka for fremtiden.**

Men det finnes også et annet perspektiv.

Fra dette ståstedet er naturreservatene (ca. 5 % av skogarealet i Norge, per 2023) og skogbrukets utvalgte nøkkelbiotoper (ca. 2 % av skogarealet) tilstrekkelig som leveområder og matfat for alle de av skogens innbyggere som behøver et velfungerende skogøkosystem med levende, døende og døde trær i skjønn forening. Resten av skogarealet skal kunne hogges og skjøttes etter skogeiers ønske, så lenge sertifiseringsbestemte minstekrav til miljøhensyn overholdes.

Dette perspektivet – når vern er *mer enn nok* – deles av beslutningstakere i alle ledd av skogfor-

valtningen; skogandelslagene, kommunenes landbrukskontorer og Statsforvalterens landbruksavdeling, med støtte i Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet. Gjennom årelang oppfølging av hogstøknader i Marka har NOA sett disse aktørene i kortene, og konklusjonen er like enkel som den er nedslående: Naturverdiene taper konsekvent i møte med de økonomiske verdiene; hensynet til effektiv utnyttelse av tømmerressursene (les, flatehogst).

På de neste sidene utdypes et knippe slike eksempler bare fra de siste par årene.

Eksempelene viser at det er på høy tid at skogforvaltningen dreies fra ensidig vektlegging av maksimalt og effektivt uttak av tømmer, til en forvaltning der skogøkosystemets funksjon og behov er rettesnor.

For vern er ikke mer enn nok. Det å ta vare på skogens biologiske mangfold må være fundamentet som skogbruket innretter seg etter og baserer sine beslutninger på.

EKSEMPEL 1

Høyfjellsvangen, Nittedal

En gammelskog som ikke er MiS-registrert – er den ingenting verdt?

Bakgrunn og saksgang

Viken Skog har på vegne av skogeier søkt om hogst i området Høyfjellsvangen i Nittedal. Hogsten var planlagt for to delområder, ett sør for Bergstjern og ett på østsiden av Bergstjern, inn mot kommunegrensen til Gjerdrum. Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal godkjente i august hogstøknaden med noen mindre bemerkninger.

NOA påklaget godkjenningen for 4 områder. Kommunen v/landbrukskontoret avviste klagen og oversendte denne til Statsforvalteren i Oslo og Viken. Kommunen avviste også NOAs begjæring om oppsettende virkning – noe som innebar at hogsten lovlig kunne igangsettes før klagen var ferdig behandlet. På toppen av det hele varslet Statsforvalteren i september at man måtte forvente lang saksbehandlingstid som følge av stor saksmengde!

I starten av oktober oppdaget NOA at Viken Skog var i ferd med å opparbeide driftsvei inn til området

med størst naturverdier. NOA sendte derfor 4. oktober et fornyet krav om oppsettende virkning, som uken etter ble imøtegått av Statsforvalteren. Imidlertid avgjorde Statsforvalterens landbruksavdeling allerede noen dager senere at kommunens hogstgodkjenning skulle bli stående – og NOAs klage ble avvist.

Med bakgrunn i NOAs registreringer av miljøverdier i området, fremmet NOA parallelt krav til Viken Skog om at det mest biologisk rike området skulle avsettes som nøkkelbiotop. Viken Skog avviste dette.

Per 30. oktober er hele området hogget ned, med unntak av et lite parti i bratt terreng. Det er uklart om dette vil bli hogget senere.

Natur- og miljøverdier i hogstområdet

I området som er krevd avsatt som nøkkelbiotop har NOA dokumentert:

- Mer enn 200 liggende og minst like mange stående døde trær, et titalls svært grove trær (over 50 cm diameter i brysthøyde) og tre mindre sumpskogarealer (se kartfigur).
- Fire nær truede arter (kategori «NT» på rødlista for arter 2021) og en sårbar art (kategori «VU» på rødlista). Alle artene; gubbeskjegg, rynkeskinn, rosenkjuke, gul snyltekjuke og dråpekjuke har gamle eller døde trær som levested.

Området har dermed svært stor biologisk verdi som ikke er fanget opp av skogbrukets miljøregistreringer. NOAs vurdering er at dette er det mest verdifulle gammelskogsområdet i den søndre delen av Romeriksåsene utenom reservatene.

Miljøverdiene burde vært registrert gjennom skogbrukets miljøregistreringer i skog (MiS)

NOAs detaljdokumentasjon på omfanget av døde trær, av ulike dimensjoner og nedbrytningsgrader, viser at miljøregistreringene i området (MiS: «miljøregistrering i skog») ikke har vært fullstendige, noe Viken Skog også har bekreftet til NOA. Sitat fra Viken Skog: «Under dette revisjonsprosjektet ble kun eksisterende livsmiljø og ny miljøinformasjon slik som naturtype registreringer befare etter MiS-metodikk.»

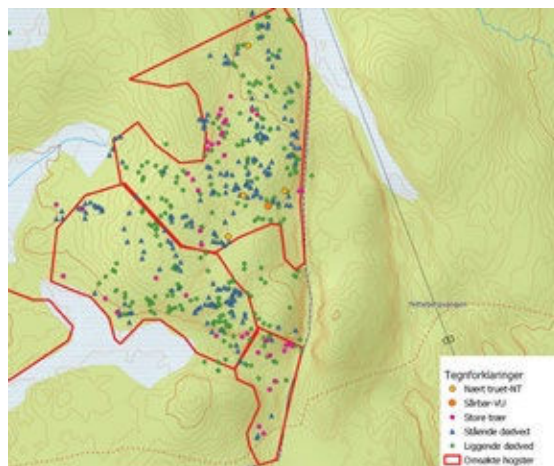
De opprinnelige miljøregistreringene i området skriver seg fra et tidspunkt før 1. juli 2003, mens – den for dette området ufullstendige revisjonen – ble gjennomført 2013–2016. Skogforvaltningens hensyn til naturmiljøet i dette området baserer seg altså på over 20 år gamle registreringer!

Forekomsten av rødlistede arter viser at området er svært verdifullt som livsmiljø for arter som er spesielt knyttet til gammel naturskog, med mye og variert død ved.

Omfanget av liggende og stående døde trær («død ved») i ulike størrelser er i praksis et stort matfat som – dersom skogen fikk stå i fred – i årevis fremover ville være som en Sareptas krukke for gammelskogsartene, etter hvert som de stående døde trærne faller ned og gradvis blir brutt ned.

Men; Statsforvalterens avvisning av NOAs klage har medført at området nå er flatehogget.

Gammelskogsartene må finne seg et nytt hjem, et annet sted, der gammelskogen fortsatt står.

Kartet viser forekomster av rødlistearter, områdene som var godkjent for hogst og forekomstene av liggende og stående død ved (død ved = døde trær). Illustrasjon: NOA.

Miljøhensyn i norsk skogforvaltning: På det døde grantreet finnes rosenkjuke (nær truet på rødlista), rynkeskinn (nær truet) og granrustkjuke (signalart for gammelskog). Individene har blitt spart, men de fremtidige levestedene finnes ikke lenger i nærheten. Foto: NOA.

Rognedalen, Oslo

NOA-kartlegging med funn av truede arter begrenset miljøskaden

Hvorfor reagerte NOA på omsøkt hogst?

NOA hevdet at godkjenningen av hogst var basert på et for dårlig kunnskapsgrunnlag.

Områdene som Regionkontor Landbruk godkjente for hogst hadde en variert skogstruktur, med død ved i ulike nedbrytningsstadier og biologisk gamle trær. Dette sammen med tidligere artsfunn i umiddelbar nærhet og kjente naturtyper og livsmiljøer både på nedsiden av bestandene, mot Langlivannet, og oppsiden av bestandene, mot Heikampen, indikerte i seg selv stor sannsynlighet for at de omsøkte bestandene også inneholdt store naturverdier som ikke var kartlagt.

Slik skogstruktur som indikerer arts mangfold knyttet til gamle trær og død ved, må man kunne forvente at landbrukskontoret gjenkjenner på sine befaringer. Om ikke den nødvendige fagkompetanse er til stede på landbrukskontorets befaringer, må landbrukskontoret der alder og skogstruktur tilsier det, kreve ny biologisk kartlegging med hjemmel i naturmangfoldlovens § 9 (føre-var-prinsippet).

NOAs 21 funn av rødlistede arter bekrefter at området har stor verdi for det biologiske mangfoldet. Ved å nekte hogst og la skogen få stå urørt, vil artenes langsiktige livsbetingelser forsterkes ved at det opprettholdes økologisk sammenheng mellom naturtypene ned mot Langlivannet og naturtypene oppe ved Heikampen-plataet.

Saksgang

30.10.20: Regionkontor Landbruk godkjenner hogst for 13 bestand (delområder), hvor ti av dem har alder over 100 år. Landbrukskontoret oppgir at de har befart området.

26.11.20: NOA får kopi av hogstgodkjenningen 20. november og drar raskt på befaring. I/ved Rognedal ble det gjort 21 funn av rødlistearter i området som skulle hogges, hvorav 8 funn av sterkt truede (EN) arter, 6 funn av sårbare (VU) arter og 7 funn av nær truede (NT) arter.

11.12.20: NOA sender inn klage på hogstgodkjenningen. Ber om hogstnekt i bestandene i/ved Rognedalen og gjennomhogst/småflatehogst nord for Rognedalen.

18.1.21: Regionkontor Landbruk opprettholder god-

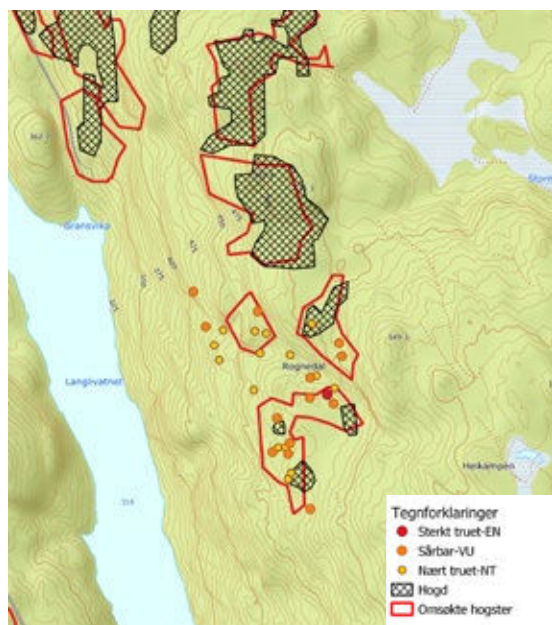
kjenning av hogst i alle 13 bestand, men det settes et nytt vilkår for å sikre de nyregistrerte miljøverdiene i bestandene i/ved Rognedalen.

Det skal vises hensyn til nye observasjoner av rødlistearter i kategoriene EN (sterkt truet) og VU (sårbar). Det skal settes av hensynssoner på minst 30 m rundt observasjonene for å bevare miljøverdiene. Hogstmaskinene kan kjøre gjennom hensynssonene så lenge miljøverdiene bevares.

7.9.21: Statsforvalteren i Oslo og Viken stadfester landbrukskontorets vedtak av 18.1.2021.

Utfall

Det mest intakte og store gammelskogsfeltet i Oslo, med stor variasjon i skogtyper og rikhet ble fragmentert av flatehogst, og mistet mye av sin verdi. Områdets potensial for overlevelse av truede arter knyttet til gammelskog ble svekket som følge av tap av gammelskog og fragmentering.

Kartet viser forekomster av rødlistede arter, områdene som var godkjent for hogst og områder som nå er flatehogget. Hogst i/ved driftsveier er ikke tegnet inn. Illustrasjon: NOA.

Damåsen, Oslo

Med skogbrillene på ser man ikke naturskogen for bare trær

For fire år siden oppdaget NOA den sterkt truede rødlistearten **storporet flammekjuke** ved Damåsen nord for Sørkedalen. På bakgrunn av funnet fikk Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) oppdrag fra Bymiljøetaten i Oslo kommune om å kartlegge området høsten 2021.

NINA vurderte naturtypen som gammel gran-skog med A-verdi, som vil si at området regnes som svært viktig i biologisk sammenheng. I tillegg fant de flere rødlistede arter og registrerte at området var rikt på død ved (døde trær).

Tross dette godkjente Regionkontor Landbruk flatehogst i store deler av naturtypen, med unntak av lokaliteten til den storporede flammekjuken, den 1. juni 2023. Landbrukskontoret kjente ikke til den kartlagte naturtypen og vurderte at flatehogst ikke ville ha noen negativ innvirkning på naturmiljøet.

NOA sendte inn klage på godkjenningen bare dager etter vedtaket ble kjent. Flatehogst i registrerte naturtyper er etter NOAs syn i strid med naturmangfoldloven, skogbruksloven og forskrift om bærekraftig skogbruk, og må nektes med hjemmel i markaforskriften.

Dagen etter innsendt klage dro NOA på befarings i naturtypen. Da var hogstmaskinen i nærområdet og drev hogst like i nærheten. NOA fikk etter hvert kontakt med skogeier, og opplyste om klagen.

Med bakgrunn i NOAs klage trakk Regionkontor Landbruk 22. september 2023 tilbake godkjenningen av hogst for de delene av hogstsøknaden som gjaldt den kartlagte naturtypen på Damåsen.

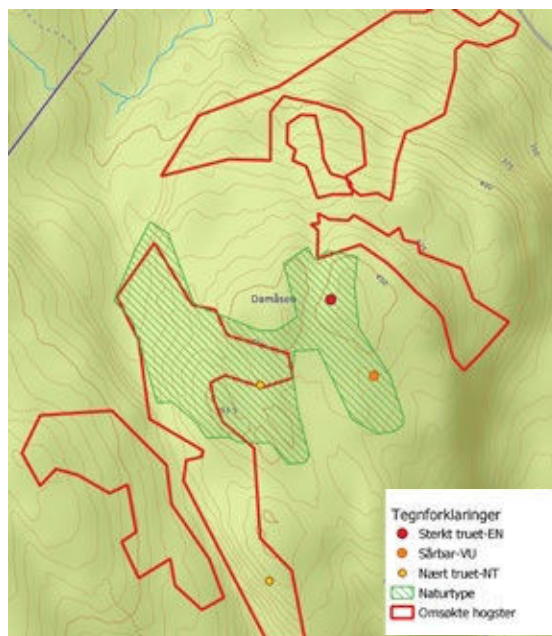
NOA er selvsagt tilfreds med utfallet, men det kan ikke være slik at bevaring av våre siste gjenværende naturskoger skal være overlatt til tilfeldighetene.

Hva forteller denne saken oss?

Hverken skogeier eller landbrukskontoret hadde øye for områdets naturkvaliteter.

Naturtypekartleggingen utført av NINA ble avgjørende for at landbrukskontoret trakk tilbake hogstgodkjenningen.

Uten NOAs oppfølging av hogstsøknader ville store deler av naturtypen i dag vært redusert til en hogstflate, fri for skog og trær.

Kartet viser forekomster av rødlistearter, områdene som var godkjent for hogst og naturtypeavgrensningen. Illustrasjon: NOA.

Steinvollen, Ringerike

Ikke engang naturtyper av nasjonalt viktig verdi skal få stå urørt

Skogeier søkte om og fikk godkjent selektiv hogst i et gammelskogsområde, kartlagt som naturtype av A-verdi (nasjonalt viktig), like sør for Spålen-Katnosa naturreservat i Nordmarka, Ringerike kommune.

Hogstgodkjenningen ble påklaget av NOA i juli

2023, og er fremdeles til behandling hos Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Hvorfor reagerte NOA på omsøkt hogst?

NOA krever at godkjenningen trekkes tilbake for hogst i den registrerte naturtypen, og for tilsvaren-

de biologisk viktig skog øst for naturtypen, hovedsakelig av to årsaker.

1. Godkjenningen innebærer hogst i nasjonalt viktig naturtype (A-verdi).

Hogst i naturtype med A-verdi (nasjonalt viktig) er etter NOAs syn i strid med naturmangfoldloven §§ 4–6, skogbruksloven § 4 og forskrift om bærekraftig skogbruk § 3 og må derfor nektes med hjemmel i markaforskriften § 7, som gir kommunen hjemmel til å nekte hogst som vil medføre vesentlig ulempe for naturmiljøet.

Kommunens vedtak inneholder ikke informasjon om at naturtypen er registrert som «nasjonalt viktig» (A-verdi). Kommunens vedtak inneholder heller ingen omtale av at det i den aktuelle naturtypens skjøtselsråd står: *Det finnes ingen skjøtselsbe-tinga naturverdier i lokaliteten og de kartlagte naturverdiene er ikke avhengig av skjøtsel for å opprettholdes og videreutvikles men er avhengig av kontinuerlige naturlige prosesser. Enhver form for hogst vil redusere lokalitetens forekomst av gamle og yngre trær og dermed også den framtidige rekruttering av dødved og gamle trær, samt vil redusere lokalitetens lokalklima.*

Landbrukskontoret vurderte NOAs krav om å la naturtypen få stå urørt slik:

I Artsdatabankens oversikt over naturtyper, er naturtypen «gammel granskog» ikke tatt med i rødlista for naturtyper. Naturtypen er heller ikke definert som prioritert eller utvalgt naturtype. Det er derfor ikke utarbeidet skjøtselskrav for naturtypen. Ut fra dette, kan ikke vi se at det er hogstforbud i denne naturtypen. Vi mener at omsøkt selektiv hogst kan ta vare på artsforekomster som det er påkrevd å ta hensyn til.

2. Området består av verdifull gammelskog, og utgjør en del av et sammenhengende skogområde foreslått for vern sør for Spålen–Katnosa naturreservat

Etter NOAs syn vil omsøkt hogst, foruten direkte forringelse av naturtypen, også medføre ytterligere fragmentering av gjenværende gammelskog utenfor naturreservatene i Marka.

NOA har i flere sammenhenger tatt til orde for – og dokumentert – verneverdiene i et større delområde sør for Spålen–Katnosa naturreservat. Forslaget ble inntatt i Fylkesmannens arbeid med vern i Marka etter innføringen av Markaloven, men er ennå ikke avgjort. Området har stor naturverdi i seg selv og verdiene styrkes av sammenhengen med reservatet og med de andre delområdene i forslaget. Vi viser til SWEKO-rapport 1–2012 *Kartlegging av fri-lufts og naturverdier i 32 utvalgte områder i Oslomarka*, oppdragsgiver Fylkesmannen i Oslo og Viken, s.

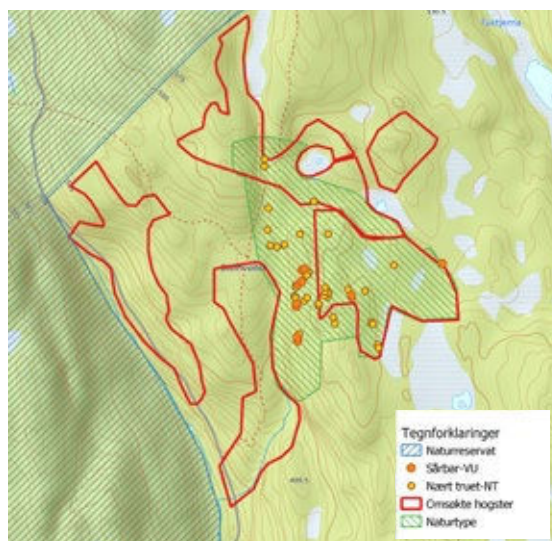
459–478 for omtale av området «Spålen–Katnosa» som sterkt berøres av godkjent hogstmelding.

Landbrukskontoret vurderte informasjonen om områdets dokumenterte verneverdi slik:

Vi kan ikke se at vi har mottatt dokumenter som sier noe om hogstforbud på arealer foreslått for vern i dette området. Ut fra tilbakemelding fra skogeiers representant er verneforslaget noe som skogeier ikke stiller seg bak. Vi er derfor av den oppfatning at så lenge vi ikke har dokumenter som tilsier hogststopp i aktuelt område, må vi behandle hogstmeldinger for dette området på lik linje med andre arealer innenfor Marka som ikke er underlagt restriksjoner utover markaforskriften eller annet vern.

Mens Regionkontor Landbruk for Lørenskog, Oslo og Rælingen trakk tilbake godkjenningen av flatehogst i naturtype av A-verdi på Damåsen i Oslo (les mer på side 10), mener altså Landbrukskontoret i Ringerike og Hole at det er akseptabelt med hogst i naturtype av tilsvarende verdi ved Steinvollen i Ringerike.

Det gjenstår å se hva som blir konklusjonen fra Statsforvalteren i Oslo og Viken i denne saken.

Kartet viser forekomster av rødlistede arter, områdene som er godkjent for hogst og avgrensningen av registrert naturtype. Illustrasjon: NOA.

Her finner du Sweco-rapporten fra 2012: <https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-oslo-og-viken/miljo-og-klima/rapporter/miljo-og-klima/rapporter/2012-kartlegging-av-fri-lufts-og-naturverdier-i-32-utvalgte-omrader-i-oslomarka.pdf>

Eller ta bilde av QR-koden med ditt mobilkamera.

Skriverberget, Bærum

Skogbrukets MiS-registrering – en uangripelig fasit?

Bærum kommune godkjente i juni 2022 hogst i et 120 år gammelt grandominert skogområde (bestand) nordøst for Skriverberget i Bærumsmarka. NOA hadde under tidligere kartleggingstur registrert store forekomster av rødlistede arter og død ved i forskjellige nedbrytningsstadier i det aktuelle området.

NOA mente at området burde ha vært satt av som nøkkelbiotop (spesielt viktig område for biologisk mangfold) etter metodikken miljøregistrering i skog (MiS), og at hogst ville medføre en vesentlig ulempe for naturmiljøet. NOA klaget derfor inn hogstgodkjenningen til Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Utdrag fra kommunens vurdering av NOAs klage (vår understreking)

Bærum kommune er nødt til å forholde seg til tilgjengelig kunnskap i etablerte databaser for miljøinformasjon, samt ha tillit til utførte kartlegginger etter skogbrukets egen metodikk og naturtype-/NiN-kartlegginger i sin saksbehandling. Vi følger NOAs argumentasjon og logikk der det settes spørsmålsteget ved tidligere MiS-registrering, men dette anses ikke tilstrekkelig for å kunne vektlegges i vår saksbehandling. Det er ikke sikkert tettheten av stående og liggende død ved i 2014 var tilstrekkelig over stort nok areal til å medføre et MiS-po-

lygon den gang jf gjeldende kartleggingsinstruks, selv om store deler av bestandet i dag preges av kollaps. Det anses heller ikke å være av avgjørende betydning at situasjonen pr i dag ville utløst et MiS-polygon/nøkkelbiotop, da det er slik skogbrukets sertifisering er lagt opp – med en utvelgelsesprosess og rullering av områder med miljøverdier med jevne mellomrom. Vi har ingen grunn til å tvile på at det faktisk ble gjennomført MiS-registrering i 2014.

Det er skogeier som er ansvarlig for å ta hensyn til naturmiljø og -verdier under utøvelse av sin skogsdrift, jf S 3 i Forskrift om berekraftig skogbruk (bærekraftforskriften). Det er kartlagt naturverdier med spesifikke krav til naturmiljø i bestand 252 269 (kun punkter/arter), men bestandet/arealet har ingen restriksjoner mtp ordinær skogsdrift. Skogeier har søkt om å utføre selektiv hogst (bledningshogst), som er den mildeste formen for hogst mtp hvordan naturmiljøet påvirkes. Dersom også selektiv hogst utgjør en for sterk påvirkning på naturmiljøet for de truede artene i området er det skogeiers ansvar å tilpasse sitt tiltak for å sikre disse artenes fremtidige livsvilkår (ved eventuelt å avstå fra hogst i deler av bestandet). Bærum kommune kan ikke se at vi har hjemmel til å avslå den omsøkte hogsten sett i lys av dette utgangspunktet. Bærum kommune har ikke

Fra NOAs kartleggingstur i gammelskogen ved Skriverberget høsten 2021. Foto: NOA.

anledning til å pålegge skogeier ytterligere kartlegging av naturverdier, dette er eventuelt noe skogeier selv må vurdere om er nødvendig for å ivareta sine forpliktelser jf § 3 i bærekraftforskriften og sin miljøsertifisering.

Kommunens vurderinger og hogstgodkjenning ble stadfestet av Statsforvalteren i Oslo og Viken, NOAs klage førte ikke frem.

Miljøregistreringene (MiS) kunne ikke dokumenteres – NOA ba om at hogstklagen skulle gjenopptas

Parallelt med klagesaken ba NOA skogeier om å få dokumentasjon på hvilke MiS-registreringer som ble gjort ved Skriverberget i 2014 – uten å få dette. Tvert imot bekreftet skogeier i svar til NOA oktober 2022 at det hverken finnes dokumentasjon på om det er foretatt registreringer på de aktuelle arealene eller hva som eventuelt ble registrert: «MiS revisjonen ble utført i 2014 og ferdigstilt i 2015. Registreringsskjema for nøkkelbiotoper/bestand som ikke ble valgt inn eksisterer ikke.»

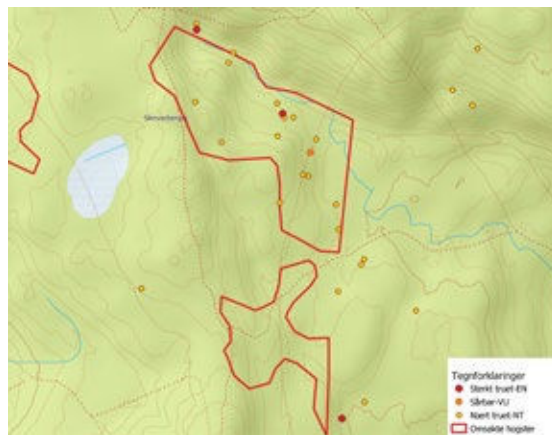
Prikkporekjuke i gammelskogen ved Skriverberget. Foto: NOA.

NOA krevde derfor at klagen måtte gjenopptas og behandles på nytt, men ble ikke hørt av Statsforvalteren.

Vinteren 2023 ble hogsten gjennomført, og gammelskogen er nå redusert til enkelte mindre skogholt.

Logikken synes å være: Er ingen MiS-områder (nøkkelbiotoper) eller andre naturverdier registrert i offentlige databaser, finnes det heller ingen naturverdier å ta hensyn til – og hverken skogeier eller landbruksmyndigheter har plikt til å vurdere om det finnes naturverdier som har gått under radaren, eller har utviklet seg siden forrige MiS-registrering.

For skogbruket kan gjerne tåle så inderlig vel, tap av de naturverdier de ikke behøver å vite om selv.

Kartet viser forekomster av rødlistede arter og området som var godkjent for hogst. Illustrasjon: NOA.

EKSEMPEL 6

Hønsivangen, Gjerdrum

Der naturskogen ble hogget før klagen var behandlet.

Hvorfor reagerte NOA på omsøkt hogst?

Flatehogst i det omfanget grunneier søkte om ville etter NOAs syn være til vesentlig ulempe for naturmiljøet og naturverdiene i området.

- De søndre og sørøstre deler av hogstområdet er vurdert som lokalt til regionalt verneverdig i en tidligere frivillig-vern kartlegging.
- Søknaden omfatter 195 dekar skog, i et konsentrert og lite område. To tredjedeler av hogstarealet er 98 år eller eldre. Skogbruksaktivitet, og da i all hovedsak flatehogst, er den viktigste årsaken til at halvparten av de truede artene på rødlista lever i skog – og av disse er en stor del avhengig av livsmiljøer knyttet til gammel skog og død ved.
- Skogeier viser til at registrering av tiurleik er undersøkt, men med konklusjon om at det ikke er

aktiv tiurleik i området, og derfor ikke behøves å ta særskilte hensyn til dette. Det er slutning NOA har vanskelig for å forstå. Flatehogst av tilnærmet all gammelskog i området vil i alle fall ikke bidra til at tiurleik reetableres.

Søknaden betyr at et stort sammenhengende gammelskogområde skal flatehogges noe som også vil være negativt for naturopplevelse, friluftsliv og re-kreasjon.

Skogen hadde gjennomgående en skogstruktur som var godt egnet for alternativer til flatehogst. Slike hogstformer ville kunnet dempe de største ulemmene for naturmiljø og friluftsliv som følger av flatehogst. NOA ba derfor kommunen om å pålegge bruk av andre driftsformer i den søndre delen av området.

Saksgang

14.6.23: Gjerdrum Almenning søker om hogst av flere områder ved Hønsivangen i Romeriksåsene, Gjerdrum kommune.

6.7.23: Landbrukskontorets godkjenner omsøkt hogst. NOA får ikke informasjon om vedtaket.

8.8.23: NOA ber landbrukskontoret om status på behandlingen av hogstøknaden.

9.8.23: Landbrukskontoret sender NOA hogstvedtaket av 6. juli.

12.8.23: Gjerdrum Almenning informerer på Facebook om at de startet hogsten torsdag (10. august).

13.8.23: NOA sender inn klage på kommunens vedtak, begrunnet med at godkjente flatehogster vil være til vesentlig ulempe for natur og friluftsliv. NOA ber om at klagen gis oppsettende virkning, slik at hogsten ikke skal kunne gjennomføres før klagesaken er avgjort.

15.8.23: Landbrukskontoret avviser å behandle klagen, med begrunnelse at NOAs klage er sendt inn etter at klagefristen gikk ut. Klagen gis heller ikke oppsettende virkning.

16.8.23: NOA klager på kommunens avvisningsvedtak og viser bl.a. til at vedtaket ble gjort ved inngangen til fellesferien og at NOA ikke fikk kopi av vedtaket.

17.8.23: Landbrukskontoret opprettholder sitt avvisningsvedtak og oversender saken til Statsforvalteren i Oslo og Viken.

21.8.23: En representant for Naturvernforbundets lokallag er på tur ved Hønsivangen og dokumenterer at mye av området allerede er hogget.

8.9.23: Statsforvalteren informerer om at de behøver lenger tid på å besvare klagen, «grunnet arbeidsmengde».

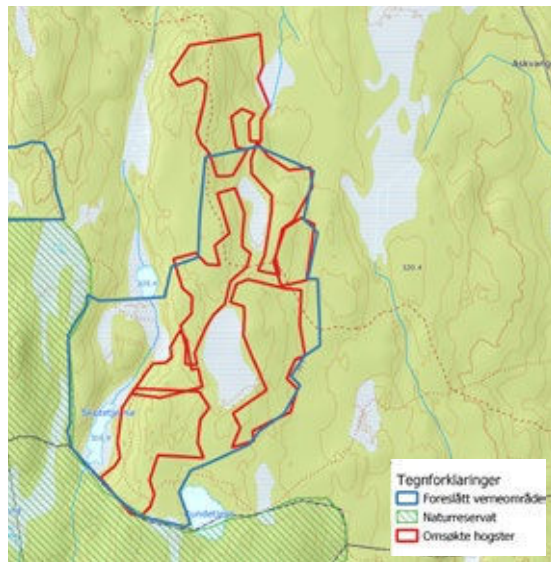
23.10.23: Statsforvalteren opprettholder kommunens avvisningsvedtak og skriver bl.a. «Spørsmålet her er når NOA burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. NOA har som organisasjon gjennom langvarig forvaltningspraksis, fått klagerett på vedtak om å tillate hogst i Marka. Denne klageretten er viktig, men innebærer en kostnad for skogeier. Skogeier må ta høyde for at det kan komme inn en klage som vil utsette gjennomføringen av den planlagte hogsten. I en slik situasjon er det etter Statsforvalterens oppfatning rimelig at NOA på eget initiativ skaffer seg kjennskap til hogstvedtakene gjennom aktivt å søke opp kommunens postlister.»

Utfall

NOAs klage ble ikke gitt oppsettende virkning og hogsten ble gjennomført allerede i august. Klagen vil heller ikke bli behandlet, fordi Statsforvalteren i Oslo og Viken står fast ved at NOA fremmet klagen for sent.

Hogsten ble gjennomført i august, før klagen var avgjort av Statsforvalteren i Oslo og Viken. Her fra et av bestandene ved Hønsivangen. Foto: Anders Ask.

Kartet viser områdene som var godkjent for hogst og avgrensningen av tidligere foreslått verneområde. Illustrasjon: NOA.

NATURVERNFORBUNDETS KRAV

Det må gjennomføres nye, næringsuavhengige og dokumenterbare naturregistreringer av all skog som er aktuell for hogst

Midlertidig bevaring av all naturskog inntil registreringene er gjennomført og vernearbeidet sluttført

Igangsetting av arbeid med en ny skoglov som likestiller hensyn til natur og miljø med næringsinteressene, og som sikrer innsyn og medvirkning i skogforvaltningen

Også utenfor Oslomarka må det innføres søknadsplikt for hogst for å unngå ytterligere skade på våre siste naturskoger

NEI TIL HOGST AV GAMMEL NATURSKOG

De siste gamle naturskogene er i ferd med å forsvinne på grunn av industrielt skogbruk. Signer vår underskriftskampanje og si din mening om saken.

SKRIV UNDER

Lenke: <https://naturvernforbundet.no/si-nei-til-hogst-i-gammel-naturskog/>

Av Nikolai Norman, styreleder i NOA

Refleksjoner rundt NOA-året 2023

Mobilisering mot hyttebygging under Helgehaugen førte frem!

Vi nærmer oss utgangen av oktober og jeg konstaterer at myrene på Stubbaldsflaka bærer. Frosten har satt seg og nordøsten sender de første snøfller inn over Krokskogen.

Litt tidlig å gjøre opp status for 2023, men en viss oversikt over årets viktigste saker har vi.

En vraket områdeplan for omfattende hyttebygging nordvest for Mylla kan innkasseres som en av NOAs hyggeligste seire. Saken viser hvor viktig samspill mellom friluftsforsamlinger og lokale krefter er for å få politisk gjennomslag.

Jevnakers arealplan vedtatt i mars 2021 åpnet for ytterligere hyttebygging i området mellom Mylla og Helgehaugen, en av Markas få topper over 700 meter. Det ble stilt krav om utarbeidelse av områdeplan.

I november 2022 vedtok kommunestyret med 18 mot 1 stemme å varsle oppstart av områderegulering for vesentlige deler av åssiden mellom Helgehaugen og Mylla. Området ligger rett nord for Markagrensen og begrenses derfor ikke av Markalovens byggeforbud. Oppstart av planarbeid for områderegulering ble kunngjort i mars 2023 med frist for innspill 25. mai.

Tinde Utvikling AS, som allerede var engasjert i eksisterende hyttefelt, skulle etter avtale med kommunen gjennomføre (bekoste) områdereguleringen. Tinde har i tilgrensende hyttefelt sikret seg eksklusiv rett til å forestå den hyttebygging som er vedtatt av kommunen.

Omfattende naturinngrep i et visuelt eksponert område tett opp mot Markagrensen tilsa etter NOAs syn befarung. Oslo og Omland Friluftsråd var enig, men anmodning om synfaring i kommunal eller planleggers regi ble imidlertid ikke tatt til følge.

Etter gjennomgang av de mange kritiske innspill kommunen hadde mottatt besluttet NOA i samråd med vårt lokallag i Jevnaker å innkalle til befarung 8. juni. Truls Gulowsen, leder av Naturvernforbundet, bekreftet sin deltakelse og responsen fra DNT Oslo og Omegn, OOF samt lokale interessenter, herunder beitelag, jeger og fisk, grunneiere og representanter fra det politiske miljø i Jevnaker var god. Mer enn 20 deltakere fikk et virkelighetsnært inntrykk av natur- og miljøkonsekvensene i det pågående byggefeltet. Befaringen ble avsluttet med engasjerte innlegg fra en god utsiktspost i det foreslåtte nye hyttefeltet.

Påfølgende uke vedtok formannskapet enstemmig at kommunestyret i forkant av møte 22. juni skulle ut på befarung i området Elgkollen – Helgehaugen. Inntrykkene fra denne befarungen sammenholdt med de mottatte innspill resulterte i et vedtak hvor planarbeidet med områdereguleringen stoppes!

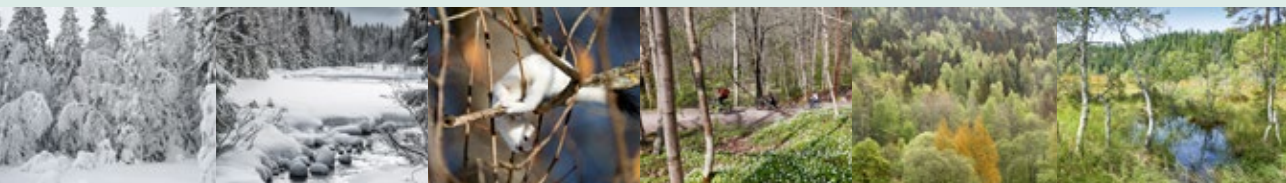
I løpet av 3 måneder var et flertall på 18-1 snudd til et mindretall på 9-10.

NOA betrakter dette som en viktig arealseier hvor samspill med lokale krefter har vært avgjørende for den 180 graders vending som ble oppnådd.

MARKAKALENDEREN 2024 EN GAVE MED VARIG VERDI

Ved å kjøpe Markakalenderen får du 12 flotte markabilder.
På baksidene finner du variert og spennende markastoff.

Merk: Vipps kan ikke benyttes for å bestille kalenderen. Kommer du innom Søndre Sandås ved Sogn
Se www.noa.no for liste over utsalgssteder. BESTILL I DAG: Klipp ut kuponger

RABATT VED KJØP AV MER ENN ÉN KALENDER 2–4 EKS

MARKA 2024 KALENDER

Naturvernforbundet
Oslo og Akershus

175,- VIPPS 81134

MARKAKALENDER 2024

175,_{pr. stk.}

VIPPS 81134

Plankeveien fra Enebakk til Oslo – et viktig kulturminne

Av Lars Rogstad, styremedlem Østmarkas Venner

Plankeveien er den tidligere vinterveien som i hovedsak ble brukt til Oslo fra sagene i Rausjøgrenda og Ene-
bakk, men mange av disse skiltene er dessverre til-
fjelt eller forfallet. I dag
Plankeveien ble brukt fram til den nye kjøreveien til Ene-
bakk omkring 1865; dvs. den veien vi i dag kjenner
til som 155 fra Oslo til Enebakk.
Plankeveien gikk fra Enebakk forbi bygdeborgen på
Enebakk, gjennom Rausjøgrenda opp til Mosjøen, nord-
over til sydenden av Nord-Elvåga og så vestover
med til Ødegården og ut på Nøklevann og ned
til byen.

Kulturminne: Denne vinterveien er et viktig
kulturminne. Den tidligere skjenke- og ferdsl
gjen-
gangs Ødegården vitner om den store trafik-
kult og det livet som dette førte med seg.
1802 er Plankeveien markert som «Admin-
istrativt». Veien gikk stort sett over
fjell eller bratte kneker, måtte veien til-
sette store steinmurar, og særlig flotte er
Plankeveien ved Langvann.
Plankeveien er relativt nytt, og Reidar Fønne-
sen har i sin tradisjon. Plankeveien

dukker for eksempel først opp i skriftlige kilder i 1964, i en
omtale av den første utgaven av Østmarka-kartet til Østmarka
boka "98 år i Østmarka". Videre utover på 1970-tallet
begynner Plankeveien-namnet å bli vanlig brukt blant annet
i Apotekene, i Plankeveien medlemsblad, Enebakk
i Enebakk til Rausjø – for første gang i 1983, og marsjen har
senere blitt en tradisjon.

Plankeveien trenger bedre merking: En full restaurering
av hele trasen er et stort løft, både økonomisk og arbeids-
messig – så tiltakene må i første omgang prioriteres ut fra
ønsket om å øke kunnskapen om Plankeveien. Noen utsatte
oppbygginger i vanskelige partier må ryddes og sikres fra å
rase ut.

Østmarkas Venner ønsker å bytte ut de dårligste skilte-
ne med en forsiktig fornyelse tilpasset skilteforordningen og
DNITs skiltevalg i dag. Vi ønsker også å styrke formidlingen
av kulturhistorien knyttet til veien, både i form av artikler,
oppslag på nett – og kanskje også noen informasjonsbrosjyrer.
Nye skilt og tavler forutsetter tillatelse fra grunneier og for-
valtningens myndighet for Marka.

Plankeveien – Østmarkas, vegnarlag, Byantikvarens registrering, www.kulturarv.no

Den gamle vinterveien fra Oslo til Enebakk. Reidar Fønne (St. Havnard, 1973)

Østmarka-veien, skiltevalg i dag. (St. Havnard, 2004)

Beregning av registrering og merking av vinterveien gjennom Østmarka fra Østmarkas Venner, utgitt i 1973

Hver kalender vi selger, gir
oss frie midler til å gjøre
vårt viktige arbeid!

Naturvernforbundet
Oslo og Akershus

svann i kontorets åpningstid eller kjøper kalendere på et av utsalgsstedene slipper du porto og gebyr.
n (se baksiden), send bestilling til noa@noa.no eller ring NOA på 22 38 35 20.

S 150,-/STK • 5–10 EKS 140,-/STK • 11–20 EKS 120,-/STK

Lite treffsikker skogmeny

Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet overleverte nylig en «meny av tiltak for bedre økologisk tilstand i skog»¹ til Regjeringen. Men uten det aller viktigste tiltaket – beskyttelse av de siste naturskogene, vil sulteforingen av de utrydningstruede skogsartene fortsette som før.

Naturskog er skog som ikke tidligere har vært gjen-
nom flatehogst. Om lag halvparten av de truede ar-
tene lever i skogen og de fleste av disse er helt av-
hengig av den menyen bare naturskogen kan tilby;
gamle trær og døde trær i alle former og fasonger.
Skog med en variasjon som naturen ordner helt selv,
bare vi lar den få være mest mulig i fred for hogst og
andre inngrep.

Slik naturskog blir det stadig mindre av ². Like-
vel hogges det fortsatt her. Hvorfor? Fordi lovverket
mangler mekanismer som beskytter naturskogene.
Og hvor naturskogene er, vet man ofte heller ikke.

En planlagt hogst i Oslomarka kan tjene som eksempel:

Etter funn av den sterkt truede vedboende soppen
storporet flammekjuke gjennomførte Norsk institutt
for naturforskning (NINA) naturtypekartlegging
i området Damåsen på Krokskogen. Flere funn av
rødlistede arter, gammel skog og mengden døde
trær begrunnet avgrensningen av en naturtype vur-
dert til nasjonalt viktig verdi ³.

Hverken skogeier eller kommunens landbruks-
kontor kjente resultatet av naturtypekartleggingen
da skogeier våren 2023 søkte om å få hogge skogen
inntil den storporede flammekjuken. Skogeier og
landbrukskontor vurderte at «naturmangfoldet i
liten grad berøres av planlagt hogst». Kommunen
godkjente så, uten nærmere undersøkelser, flate-
hogst i skogen som var kartlagt som nasjonalt viktig
naturtype.

Etter klage fra Naturvernforbundet⁴, trakk
kommunen godkjenningen tilbake. Men uten Na-
turvernforbundets årvåkenhet ville nok en natur-
skogbit i Oslomarka gått tapt. Så galt kan det gå om
kunnskapsmangel og «frihet under ansvar» får
råde uten sikkerhetsmekanismer som søknadsplikt
og medvirkning.

Allerede i stortingsmelding 6 (2016–2017)⁵ ble
det lagt til grunn at det skulle kartlegges «hvor den
eldste skogen finnes, for å sikre god forvaltning av
denne». Snart sju år senere kan vi konstatere at di-
rektoratene i sin tilberedning av skogmenyen ser ut
til helt å ha glemt den eldste skogen.

Det er oppsiktsvekkende at direktoratene ikke
foreslår tiltak for å beskytte de siste naturskogene,
når formålet er å forbedre skogens økologiske til-
stand. *Noen flere livsløpsstrær og litt bedre kantsone-*
hensyn hjelper lite dersom det samtidig hogges i det
lille som er igjen av naturskogen. Dette bør klima-
og miljøminister Espen Barth Eide merke seg før
regjeringen fastsetter hvilke tiltak som skal gjen-
nomføres.

Og kanskje bør Barth Eide snarest besøke det
avtroppende Oslo-byrådet, som viser seg langt mer
ambisiøse på skogens vegne enn nevnte direkto-
rater: I den ferske handlingsplanen for biologisk
mangfold⁶ foreslås forbud mot hogst og andre inn-
grep i gammelskog. Og i forslaget til ny arealplan er
store deler av skogarealet avsatt til korridorer der
skogens økologiske funksjon skal være førende ved
vurdering av hogstøknader og andre inngrep⁷.

Vil klima- og miljøministeren løfte menyen slik
at den blir appetittlig også for de artene i skogen
som virkelig behøver det?

Publisert som leserinnlegg i Nationen 11. oktober 2023

Red. anm.: 16. oktober 2023 ble Andreas Bjelland Eriksen
utnevnt som ny klima- og miljøminister og erstattet Espen
Barth Eide.

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2023/september-2023/hvordan-bedre-den-okologiske-tilstanden-i-skog/>

² <https://www.aftenposten.no/norge/i/3Ezwx0/norske-naturskoger-forsvinner-i-hoeyt-tempo>

³ Bendiksen, E. 2023. *Damåsen og Heikampen – Råkkollen. Naturtypekartlegging av gammelskog i Nordmarka, Oslo. NINA Rapport 2301. Norsk institutt for naturforskning*. <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/3070925>

⁴ <https://naturvernforbundet.no/osloogakershus/godkjen-nelse-av-hogst-trekkes-tilbake/>

⁵ Meld. St 6 (2016–2017). *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenærving*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20162017/id2515774/>

⁶ https://einnsyn-fillager-api.api.oslo.kommune.no/fil?virksomhet=976819837&filnavn=1d2fc2c8661145d885a5b65fd5a9b573_a7a969a8e4be9669271c40e4fa679236.pdf

⁷ Nrk.no. *Drømmen om eventyrskogen*. <https://www.nrk.no/direkte/xl/drommen-om-eventyrskogen-1.16558969#>

Slik vil Oslo kommune gjøre Marka villere

Økologiske korridorer i Marka og forbud mot hogst i gammelskog – det er blant det avgåtte Oslo-byrådets viktige og nyskapende grep for å få tilbake det biologiske mangfoldet i Osloområdet. Dette kommer frem av *høringsforslaget til ny arealplan* og den nylige vedtatte *handlingsplanen for biologisk mangfold* i Oslo.

Like før sommerferien ble forslag til ny arealplan for Oslo kommune lagt ut på høring. For å ivareta naturverdier og sammenhengende økologiske korridorer i Marka foreslås det i arealplanen ny hensynssone for naturmiljø i Marka, både på offentlig og privat grunn.

Kommunen begrunner forslaget om økologiske korridorer slik (utdrag fra planbeskrivelsen):

Det er betydelige naturverdier i Marka, og en del områder er vernet etter naturmangfoldloven, mens andre er registrert i naturtypekartlegging eller Miljøregistreringer i skog. Dette gir grunnlag for å ivareta naturverdier i enkeltområder, men mange av områ-

dene er for små til å sikre artene, og det sikrer heller ikke de sammenhengende økologiske korridorene som er nødvendige for å bevare det biologiske mangfoldet. Skogbruk, og særlig flatehogst, har bidratt til reduksjon av naturkvalitetene i området, og kan fortsatt utgjøre en trussel mot disse verdiene.

Planforslaget viser derfor hensynssone naturmiljø for korridorer i Marka, med bestemmelser i pkt. 38.3. Grunnlaget for avgrensningen av hensynssonen er rapporten Økologiske korridorer og områder med særlig store naturverdier i Marka i Oslo kommune som Biofokus utarbeidet for kommunen høsten 2022. Retningslinjene til sonen gir føringer om at det ved søknad om tiltak eller hogst skal tas særlige hensyn

Døde trær er for mange rødlistede (utrydningstruede) arter i skogen et livsviktig matfat. Når alle trærne i gammelskogen hogges, som i flatehogst, fjernes samtidig livsgrunnlaget for de artene som er helt avhengig av kontinuerlig tilgang på døde og døende trær. Oslo kommunes tiltak vil gi bedre beskyttelse av gammelskogen mot flatehogst og andre inngrep og sørge for at de rødlistede artene får mer av den skogen de trenger for å leve og overleve. Bildet viser liggende og stående døde grantrær i Rognedalen, ved Langlivannet i Oslo kommune. Foto: NOA.

til naturverdier, det skal sikres et godt kunnskapsgrunnlag, og nye landbruksveier og nye, større stier/løyper bør unngås. Retningslinjene må ses i sammenheng med forskrift om skogbehandling og skogsdrift i Oslo og nærliggende kommuner, hvor det er fastsatt at kommunen kan stille særlige vilkår til eller nekte hogst som kan medføre vesentlig ulempe for bla. naturmiljø.

Arealplanens forslag om økologiske skogkorridorer i Marka suppleres av andre viktige skogtiltak i handlingsplanen for biologisk mangfold i Oslo som ble vedtatt av byrådet 7. september. Utdrag av tiltak foreslått i handlingsplanen:

– Vurdere å opprette tilskuddsordning til naturkartlegging til frivillige organisasjoner o.l.

I en eventuell tilskuddsordning kan det være aktuelt å fokusere spesielt på kartlegging av gammel naturskog.

– Ikke tillate privat hogst og inngrep i gammelskog og myr i privat skog

Gammelskog og myr har et rikt artsmangfold og må bevares. Etter forskrift om skogbehandling og skogsdrift i Oslo og nærliggende kommuner § 7, skal planlagt hogst godkjennes av kommunen. Kommunen kan i denne forbindelse nekte hogst eller gi pålegg om hvordan hogsten skal gjennomføres dersom hogsten kan føre med seg vesentlig ulempe for friluftsliv, naturmiljø, landskap eller kulturminne. Tiltaket inne-

bærer å vurdere hvilke instruks kommunen bør gi til Regionkontor Landbruk slik at det ikke innvilges søknader om hogst og andre inngrep i gammelskog og myr som gir negative konsekvenser for naturmangfold og klima.

– Begrense nye landbruksveier

Landbruksveier gir store og irreversible inngrep i naturområder, og bidrar til å true artsmangfoldet. Det er allerede et omfattende nettverk av skogsbilveier i Marka, og nye veier bør unngås eller begrenses så langt mulig. Etter forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksvei § 2-1 kan nybygging og ombygging av landbruksveier ikke iverksettes uten skriftlig tillatelse. Kommunens myndighet er delegert til Regionkontor Landbruk for landbruksvei som er 500 meter og for landbruksveier større enn 500 meter er bystyret selv myndighet. Tiltaket innebærer å vurdere hvilke retningslinjer som skal ligge til grunn for instruks til Regionkontor Landbruk, for å sikre at veisøknader innvilges kun helt unntaksvis.

– Fremme biologisk mangfold ved revisjon av landbrukets tiltaksstrategier

Landbrukets tiltaksstrategier (for kommunene Lørenskog, Oslo og Rælingen) skal revideres i 2024. I den forbindelse vil Oslo ta initiativ til at de regionale retningslinjene for NMSKtilskudd (tilskudd til nærings- og miljøtilskudd i skog) skal revideres slik at tilskudd som fremmer biologisk mangfold økes og at tilskudd til tiltak som kan bidra til å skade biologisk mangfold kuttes.

Hva skjer videre?

Arealplanen har høringsfrist 22. desember og vil trolig komme til politisk behandling i løpet av 2024.

Tiltakene i handlingsplanen for biologisk mangfold forutsetter finansiering gjennom kommende Oslo-budsjetter.

Om og i hvilken grad forslagene blir gjennomført, bestemmes altså av Oslos folkevalgte.

Referanser og videre lesning:

- Høringsforslag kommuneplanens arealdel – Oslo mot 2040: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplanens-arealdel/>
- Terje Blindheim, Øivind Gammelmo, Helene L. Jensen og Egil Bendiksen 2022. Økologiske korridorer og områder med særlig store naturverdier i Marka i Oslo kommune. Biofokus rapport 2022-115. Stiftelsen Biofokus. Oslo. Tilgjengelig fra: <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2022-115.pdf>
- «Drømmen om eventyrskogen» (NRK): <https://www.nrk.no/direkte/xl/drommen-om-eventyrskogen-1.16558969#>
- Handlingsplan for biologisk mangfold i Oslo: <https://aktuelt.oslo.kommune.no/ny-plan-for-a-ta-bedre-vare-pa-oslos-natur>

I høringsforslaget til revidert arealplan for Oslo foreslås ny hensynssone for naturmiljø i Marka (grønnskaverte områder i kartet) for å ivareta naturverdier og sammenhengende økologiske korridorer i Marka.

Sammenhengende villmark

– artenes overlevelsesnettverk i Marka

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har siden tidlig i 1970-årene hatt Oslomarka som et prioritert arbeidsfelt, først med hovedfokus på Markas verdier for friluftsliv og naturopplevelse, men etter hvert med et stadig økende fokus på forvaltningen av Markas naturverdier.

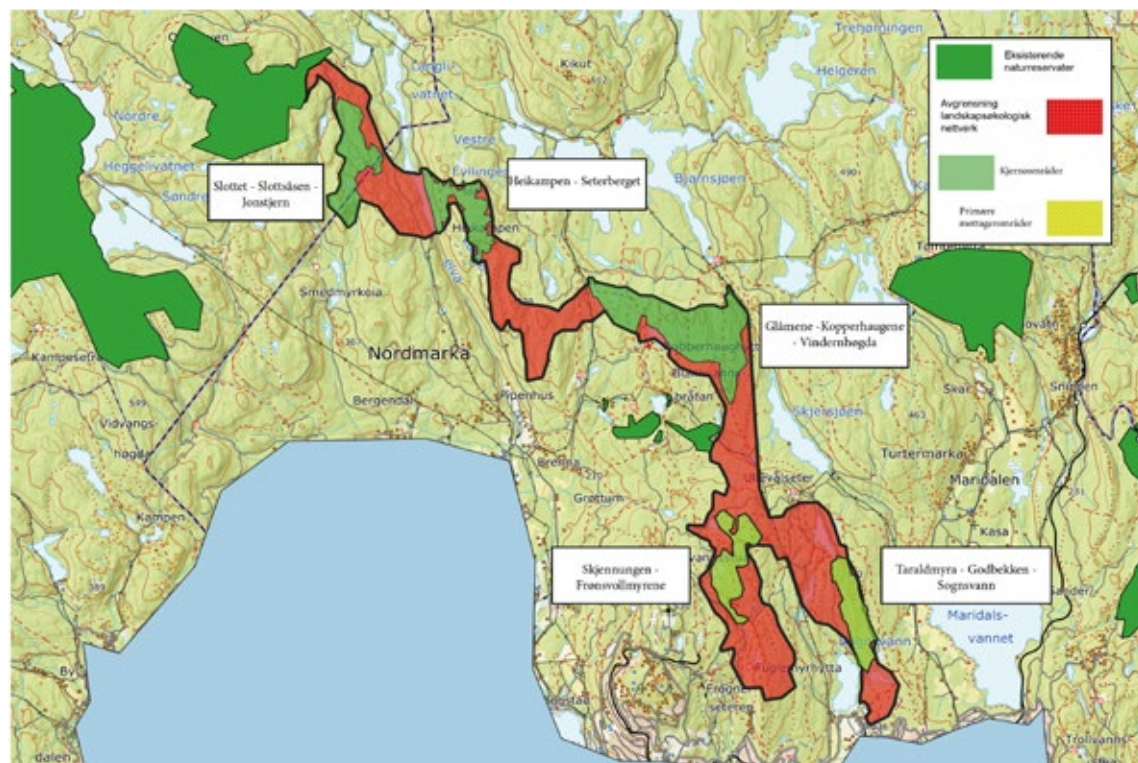
Selv om dette arbeidet har bidratt til både vern av mange verdifulle områder og forbedringer av forvaltningen av skogen i Marka, er situasjonen for naturmangfoldet i ferd med å bli dramatisk dårlig. Industriskogbruket, med flatehogster etterfulgt av tilplanting av ensaldrede monokulturer av gran, er innført på 90 % av arealet i Marka – kun 10 % har så langt unngått flatehogstene. Når man vet at svært mange av de rødlistede skogsartene er knyttet til naturpreget, gammel skog og kvaliteter knyttet til gamle, store trær, til død ved i forskjellige dimensjoner og nedbrytings-stadier, og til kontinuitet

i bestandsklima og tilgang på egnede habitatbetingelser, sier det seg selv at situasjonen er dramatisk.

Naturrestatene blir som øyer, i et «hav» av ensaldret monokultur, med en skogstruktur som hindrer eller vanskeliggjør spredning av arter. Det er behov for grep som kan sikre artene spredningsveier mellom verneområdene og nøkkelbiotoper og naturtyper i de mellomliggende områdene.

Dette er bakgrunnen for at NOA i 2016 fremmet forslag om et **Nordmarka-Krokskogen landskapsvernområde**, der hovedhensikten var å bevare og restaurere viktige kvaliteter for biologisk mangfold.

I 2018 startet NOA et arbeid der vi dels arbeidet med å stanse hogst i gjenværende gamle naturskoger, og dels begynte arbeidet med å planlegge landskapsøkologiske korridorer fra kjernerregionene for arts mangfold i Markas indre, til Oslos kommune-

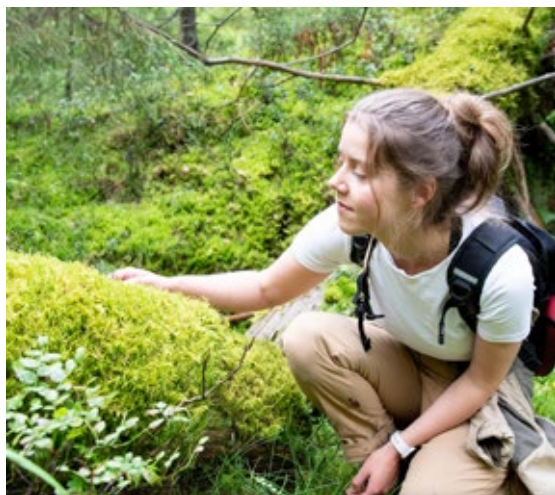

NOAs forslag til et landskapsøkologisk nettverk, fra Oppkuven/Smedalen naturrestat i nord, til Sognsvann i sør. Illustrasjon: Siri Tollefsen.

skoger og andre velegnede biotoper nærmere byen.

I 2019 ble byrådspartiene i Oslo enige om en byrådserklæring der det bla. heter: «Oslomarka skal være et pionerområde for restaurering til villere natur, der myr restaureres og skogsdriften legges om for å få tilbake variert, artsrik og fleraldret skog» og «Verne viktige korridorer for biologisk mangfold i Nordmarka, ...».

Disse formuleringene ga ytterligere inspirasjon og høsten 2020 presenterte NOA «**Sammenhengende villmark**», et konkret forslag til en landskapsøkologisk korridor fra Oppkuven-reservatet, via naturskogrester rundt Slottet, Heikampen og Kobberhaugene/Vindernhøgda, til de delene av kommuneskogene som ligger i Nordmarka (se kart).

Siri Tollefsen drømmer om at den gamle eventyrskogen skal vokse inn i granplantasjer og hogstfelt rundt Oslo. Faksimile fra NRKs Drømmen om eventyrskogen.

NOAs utfordring til de politiske partiene var klar: Etabler et landskapsøkologisk nettverk fra nord til sør i Nordmarka, bestående av kjerneområder og korridorer som legges inn i kommuneplanens arealdel eller gis en annen form for beskyttelse. Kjerneområdene med stort biologisk mangfold avsettes urørt/vernes. Korridorer med mellomliggende skog restaureres til en mer naturlig tilstand eller overlates til fri utvikling. Hogst og andre inngrep må ikke tillates innenfor nettverkets grenser, annet enn i skjøtselssammenheng.

Og i juni 2023 kom fantastisk gode nyheter! I forslag til ny arealplan for Oslo kommune er det kartfestet et omfattende landskapsøkologisk nettverk, med hjemmel i plan- og bygningslovens hensynssoner, der skogens funksjon som økologisk korridor skal være førende ved søknad om hogst eller bygging av nye landbruksveier.

Etter valget høsten 2023 overtok Høyre og Venstre byrådskontorene og i deres byrådsplattform – Hammersborgerklæringen – kan vi lese at byrådet vil arbeide for økologiske korridorer i Marka.

Dersom og når landskapsøkologiske korridorer vedtas som hensynssoner i Oslos arealplan, er det ikke bare en gledens dag for Oslo-skogenes biologiske mangfold, men vil også bane vei for å etablere liknende nettverk i andre kommuner.

Referanser:

- NOAs verneforslag Nordmarka–Krokskogen landskapsvernområde: www.noa.no/osloogakershus/nordmarka-krokskogen-landskapsvernomrade/
- NOAs prosjekt «Sammenhengende villmark»: www.redd-gammelskogen.no/sammenhengende-villmark
- «Drømmen om eventyrskogen» (NRK): <https://www.nrk.no/direkte/xl/drommen-om-eventyrskogen-1.16558969#>

Hjelp oss å gjøre Marka villere – fremsnakk økologiske korridorer i Oslomarka!

Si din mening til
Oslo kommune
innen høringsfristen
22. desember her:

Følg med og engasjer deg i NOAs arbeid!
Kontakt oss gjerne på
noa@naturvernforbundet.no.

Støtt NOAs arbeid: Gi en gave til NOAs
Vipps-nummer 81134 eller til NOAs
bankkonto 1280.05.02347. Merk
innbetalingen "gave", samt ditt
personnummer dersom du ønsker
skattefradrag for gave på minst kr 500,-

Del NRK-saken
«Drømmen om
eventyrskogen»
med alle du kjenner:

Vil du se NOAs verneforslag og de økologiske korridorene på kart?
Besøk NOAs karttjeneste www.markakartet.no!

Fotoutstilling på tunet Søndre Sandås

– Fotoutstillingen «Eventyrlig stillhet – magiske øyeblikk utenfor allfarvei» viste seg som en svært verdifull formidlingsmåte for NOA. Med bilder kan vi vise frem tema vi mener er viktige, samtidig som vårt arbeid blir kjent for flere. Det er positivt for NOA og for Oslos befolkning, mener Håkon Eide Gundersen, daglig leder i NOA.

Fotoutstillingen dekket tre av ytterveggene rundt tunet på Søndre Sandås døgnet rundt i perioden 2.–24. september 2023. Seks fotografer stilte med tre bilder hver, og i de drøyt tre ukene trakk de 18 bildene mange folk inn på tunet.

En ekstra dimensjon

De seks fotografene som stilte ut bilder var Harald Bratland Carlsen, Borgny Helnes, Espen Bratlie, Kai Jensen, Bjørnar Thøgersen og Lars Lindland – og alle fikk de møte publikum til samtaler om bildene mens utstillingen var på veggene.

– Vi i NOA har fått bare positive tilbakemeldinger fra publikum. Ved skole- og barnehagebesøk har bildene på veggene gitt en ekstra dimensjon til samtaler med barna om natur og arts mangfold, sier Håkon Eide Gundersen.

Planen var i første omgang å la utstillingen henge under Friluftslivets uke, fram til 10. september, men utstillingen fungerte så godt at det ble besluttet å forlenge det hele med to uker.

Nye utstillinger på gang

«Markaporten Søndre Sandås» ligger idyllisk til på en gammel husmannsplass i ei treklynge mellom utfartsparkeringen og gangveien fra T-banestasjonen ved Sognsvann nord i Oslo. Stedet har huset Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) de siste fem årene.

Under åpninga: Byråd Sirin Stav, fotograf Bjørnar Thøgersen, fotograf Borgny Helnes, NOA-styreleder Nikolai Norman, fotograf Harald Bratland Carlsen og fotograf Lars Lindland under åpninga av utstillinga «Eventyrlig stillhet – magiske øyeblikk utenfor allfarvei». Foto: Laila Bratland Carlsen.

– Markaporten Søndre Sandås skal bli kjent for et større publikum og være et sted for hele Oslos befolkning og andre besøkende. Vi ønsker at stedet skal assosieres med naturformidling og opplevelser, et sted man kan stoppe innom før eller etter markaturen, sier Håkon Eide Gundersen.

Vil nå ut til flere

Det hører med til historien at «Eventyrlig stillhet» kom i stand i løpet av noen hektiske august-uker. Derfor var det begrenset hvor mye omtale man rakk å gi fotoutstillingen i forkant.

Det kom på plass et åpningsarrangement der Oslos daværende byråd for miljø- og samferdsel, Sirin Hellvin Stav (MDG), var til stede. Og under et avslutningsarrangement den siste helga fikk de besøkende nyte bildene akkompagnert av stemningsfulle toner fra NOA-styremedlem og musiker Georg Reiss.

Men ingen av arrangementene trakk til seg de store hordene, og dette ønsker Gundersen å gjøre noe med ved framtidige utstillinger.

– Ved å planlegge fotoutstillingene god tid i forkant, og kanskje invitere til små og store arrangementer underveis i utstillingsperioden, vil vi kunne nå ut til enda flere, sier Gundersen.

Undertegnede takker for tilliten som ble vist meg som koordinator for «Eventyrlig stillhet – magiske øyeblikk utenfor allfarvei» og ser fram til nye utstillinger i framtida.

På tunet: Rune Carlsen med datter var blant de besøkende på Søndre Sandås i september. Til venstre fotograf Bjørnar Thøgersen. Foto: Harald Bratland Carlsen.

JULEGAVETIPS

NOAS PRAKTBØKER OM MARKA, NATUR OG NATURVERN

Det er ikke bare markakalenderen som tar seg godt ut under juletreet! Inntektene fra boksalg går i sin helhet til NOAs arbeid for naturen og miljøet i Oslo og Akershus.

NYTT SKOGBRUK!

KR 349,-

Boka belyser og drøfter utfordringene i det norske skogbruket, skisserer mulige løsninger og dokumenterer effektene av en eventuell omlegging fra flatehogst til plukkhogst. Med skogbruk basert på gjentatte, kvalitetsfokuserte utvalgshogster, kan det bli både lønnsomt, samfunnsansvarlig og bærekraftig å drive skogen!

Forfatter: Gjermund Andersen.

GRØNNE TEKSTER KR 200,-

«Grønne tekster» gir deg spennende gløtt inn i naturvernets historie de siste hundre år. Utvalgte tekster fra aviser og tidsskrifter belyser kampene for å bevare våre siste urskoger, uregulerte vassdrag eller intakte fjellformasjoner og fjordlandskap. Andre temaer er advarsler mot miljøgifter og hvorfor atomkraftverk så vidt ikke ble realisert i Norge. Tekstene viser godt hvordan enkeltpersoner ofte har vært både varslere og pådrivere, og at vi ikke kan overlate naturvernet til myndighetene alene.

Redaktør: Bredo Berntsen. 113 sider, illustrert.

Å SE MED HJERTET

– BLANT FLØNER I FARSEGGEN

KR 250,-

Boka belyser og drøfter utfordringene i det norske skogbruket, skisserer mulige løsninger og dokumenterer effektene av en eventuell omlegging fra flatehogst til plukkhogst. Med skogbruk basert på gjentatte, kvalitetsfokuserte utvalgshogster, kan det bli både lønnsomt, samfunnsansvarlig og bærekraftig å drive skogen!

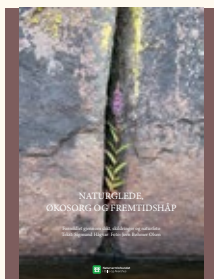

Foto: Kjell Brustad.
Tekst: Tor Åge Bringsværd.

NATURGLEDE, ØKOSORG OG FREMTIDSHÅP

KR 250,-

Denne boka er en hyllest til naturopplevelsen. Gjennom dikt, skildringer og naturfoto ønsker forfatterne å løfte fram opplevelsesverdiene og gi dem den anerkjennelsen som de fortjener. Vi kan likevel rammes av en økosorg som tærer på fremtidshåpet. Denne boka forsøker å formidle både naturgledden, økosorgen og fremtidshåpet.

Tekst: Sigmund Hågvær. Foto: Naturfotograf Jørn Böhmer Olsen. 143 sider, rikt illustrert.

DE SISTE EVENTYRSKOGENE

KR 400,-

All skog du ser er ikke skog. Etter 70 år med industriell skogsdrift har omtrent 85 prosent av skogen i Oslo og Akershus blitt til kjedelig og biologisk fattige ansamlinger av grantrær, plantet på rekke og rad på samme tid. Men det fins fortsatt lommer med nesten urørt skog i Marka, som kan gi de mest fantastiske opplevelser: Eventyrskogene. Her står grove kjempetrær mellom unge spirer og falne kjemper. La Gjermund Andersen lede deg gjennom de aller siste eventyrskogene i denne boka.

Tekst: Gjermund Andersen. Med turkart hvor eventyrskogene er avmerket!

ARTSMANGFOLD I SKOG KR 150,-

Norske skoger er viktige levesteder for et stort antall arter, og halvparten av de trua artene i Norge lever i skog. Men vi vet for lite om hvor vi har skoger som er særlig artsrike og viktige for naturmangfoldet å ta vare på. Håndboka om signalarter i skog på Østlandet har som hensikt å lære opp artsjegere og brukere av skogen til å gjenkjenne arter og områder med høye naturverdier, og å bidra med viktig kunnskap om artsmangfoldet i skog.

råder med høye naturverdier, og å bidra med viktig kunnskap om artsmangfoldet i skog.

Forfattere: Helene Lind Jensen, Maria Hertzberg og Erik Olfert Kagge.

KJØPSINFORMASJON: Bøkene kan kjøpes direkte fra NOA sitt kontor på Søndre Sandås: Sognsveien 231, 0863 Oslo. Eller bestilles på tlf. 22 38 35 20, på epost noa@naturvernforbundet.no eller ved å legge inn en bestilling i NOA-butikken. Ved postforsendelse legges det til ekspedisjonsgebyr kr 40,- og porto.
Ved kjøp over kr 1.500,- tilkommer ingen porto og ekspedisjonsgebyr.

NOA-BUTIKKEN

Flere gavetips i NOA-butikken: <https://naturvernforbundet.no/osloogakershus/om-fylkeslaget/noa-butikken/>

Naturvernforbundets første generalsekretær

7. oktober i år ville han fylt 100 år. Magne Midttun var mannen som kjempet naturvern inn i praktisk politikk i vårt land. Han ble Norges Naturvernforbunds første generalsekretær i 1963, leder av et sekretariat som besto av ham selv og som måtte låne penger – 50 000 kroner – for å få driften i gang.

Magne var utdannet i skogbruk, hadde interesse for viltstell og en langvarig praksis i skogsdrift i Østerdalen bak seg da han kom til Oslo og forbundet. Han nevnte ofte insekter han hadde fra sin far, fylkesskogmester Jørund Midttun i Telemark, som i skogen kunne bli mer oppglødd av et insekt han fant enn av trærne rundt dem.

Mange års praksis under åpen himmel og boklig lærdom gav Magne en solid niste som generalsekretær. Hans uvanlige styrke var likevel at han ut av det han hadde lært, kunne dra rettesnorer framover for naturvernet. Han så faren som truet dyr, planter og landskap, han pekte ut stødige linjer for å berge det som reddes kunne. Og han hadde en veldig kraft som general. Et utvalg forbundet satte i hop, leverte et ferdig utkast til det

som i 1970 ble en ny og langt mer vidtrekkende naturvernlov enn den tidligere.

I 1972 ble Miljøverndepartementet opprettet med en stab av mange innsatsvillige entusiaster. I 1963 hadde staten én mann – Statens Naturverninspektør – til slikt arbeid. Olav Gjærevoll, vår første miljøvernminister, ringte av og til Magne og sa: Jeg trenger et brev.

Les lengre artikkel om Magne Midttun på Naturvernforbundets hjemmeside: <https://naturvernforbundet.no/?p=49803>

BOKOMTALE

Av Ingunn Lund-Vang

Våren uten fuglesang

Boken «Den tause våren» ble første gang utgitt 27. september 1962, og ble på kort tid en internasjonal bestselger. Rachel Louise Carson var en vitenskapskvinne, biolog og zoolog, som ble sterkt opptatt av og bekymret over den økende bruken av kjemisk-syntetiske plantevernmidler i skogbruket og jordbruket i Amerika. Dette temaet skrev hun om i magasinet «The New Yorker», og artikkelserien ble senere utgitt i boken «Den tause våren». Carsons bok var ikke bare et angrep på bruken av giftige sprøytemidler, men gav også uttrykk for en ny naturforståelse, hvor Carson satte søkelyset på de store sammenhengene i naturen.

I forordet til boken skriver kriminolog og samfunnsforsker med spesialkompetanse på dyrs rettigheter, Ragnhild Sollund: «Carsons bok var revolusjonerende. Den rettet et kritisk søkelys på en antroposentrisk samfunnsutvikling, hvor naturen ses som noe mennesket skal kapitalisere på,

underlegge seg og bekjempe. I stedet peker Carson frem mot at mennesket må erkjenne at det er en del av naturen, underlagt naturens grenser og dens biologiske forutsetninger.»

«Den tause våren» ble betydningsfull for dannelsen av den moderne og aktivistiske miljøbevegelsen, også i Norge. Rachel Carsons var også en fabelaktig naturskribent, så boken er høyst lesverdig. Den er også en viktig del av naturvernets historie, og dessverre like skremmende aktuell i dag.

Nyutgivelse høsten 2023 av «Den tause våren», fra forlaget Solum Bokvennen.

SETT OG SAKSET

av Ingunn Lund-Vang

Landbruksminister Pollestad vil prioritere skogstiltak foran frivillig vern av skog
I forslag til statsbudsjett for 2024 kuttet regjeringen tidligere i høst i budsjettet til frivillig vern av skog med 187 millioner kroner. Geir Pollestad sier han heller velger å bruke mer på skogstiltak for å stimulere til et enda mer aktivt skogbruk.

Sakset fra Viken.skog.no, publisert 23.10.2023

Anbefaler permanent stopp i letevirkksomhet
Klimautvalget 2050 la i slutten av oktober fram NOU-rapporten Omstilling til lavutslipp: Veivalg for klimapolitikken mot 2050 (NOU 2023: 25), som de har jobbet med siden 2021. – Det er ikke rom for de utslippene vi har i oljesektoren, selv om vi skulle kutte alle utslipp på alle andre områder, advarer utvalgsleder Martin Skancke.

Sakset fra alltinget.no, publisert 27.10.2023

Et utopisk mål å reparere en tredjedel av naturen på seks år
«Vi har drøyt seks år på oss til å restaurere 30 prosent av naturen som er ødelagt, ifølge FNs naturavtale. – Et helt utopisk mål med dagens innsats, sier Dag O. Hessen. – Naturavtalen setter de planlagte arealinngrepene her til lands i et ganske spesielt lys, som de nye motorveiene, den fortsatte

Stubbesitter

SKAL VI SKJERPE OSS?

Det var nok en av de norske Mount Everest-klatrerne som i sin tid tipset familien Vetti om de såkalte sherpatrappene. I Utladalen er det nemlig, som kjent, mer enn bratt nok både for folk og krøtter. Men denne stubbesitter og hans alltid livlig logrende hundevenn Leika kan ennå til dags dato fryde seg over de trehundreogtreogtredve stødige trinnene opp unnarennet til nedlagte Liabakken på Stovner og inn i Gjelleråsmarka. Hittil den eneste sherpatrapp på denne kanten av Oslomarka.

Skal vi besinne oss i tide? Med det nøydsomhetsidealet vi fremdeles har i toneangivende kretser i Norge, er det ikke så rart at vi har en slik respekt og beundring for sherpalivet i Nepal – selv om vi nå langt på vei har fjernet oss fra det selv.

Aftenposten hadde nylig et tosiders oppslag om fenomenet sherpastier (30.9.2023) hvor Madonnastien i Eggedal ble fremhevet som særlig populær, og hvor Prestholtstien opp på Hallingskarvet, deler av Den bergenske kongevei i Lærdal, og deler av stien opp Krokkleiva med flere sterkt anbefales. Og så videre, og så videre. Det er på vei til å bli mange slike sherpatrapper etter hvert.

Spørsmålet er kanskje bare om vi skjerper oss før nok noe av det opprinnelige ved Marka har endret seg for mye. I lenestolen er det godt å sitte og lese i Walden, den vestlige guiden til det jordnære, enkle liv. Lese, javel ...

Så vil ivrige Leika at jeg kaster pinner.

Vi hører av.

KreativStrek/Sundhell

DIKT

Av Sigmund Hågvar

Skogvokter

Skogvokter er den som vokter de siste gammelskoger.

Som sier ifra når en av naturens skattkister står for hugg.

Som klarer å hindre truet mangfold i å forsvinne.

Slike skogvoktere er redningsmenn og redningskvinner.

NOA trenger slike våkne ildsjeler.

LOKALLAG I NOA

Sist oppdatert: november 2023. Send rettelselser til noa@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Asker

Kontaktperson: Jan Häusler, 982 99 667, asker@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Bærum

Kontaktperson: Kari Balke Øiseth, 905 18 537, baerum@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Groruddalen

Kontaktperson: Helge Braathen, 992 28 966, groruddalen@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet på Jevnaker

Kontaktperson: Jan Wilhelm Holst, 959 38 698, janwholst@hotmail.no

Naturvernforbundet i Lillestrøm

Kontaktperson: Nikolai Oldervik, 419 04 774, lillestrom@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Lørenskog

Kontaktperson: Tom Clark, 977 10 561, lorenskog@naturvernforbundet.no / clarkgorko@gmail.com

Naturvernforbundet i Nannestad/Gjerdum

Kontaktperson: Todd Nore, 932 31 716, todd_nore@hotmail.com

Naturvernforbundet i Nes

Kontaktperson: Karin Olsen, 419 20 615, nes@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet på Nesodden

Kontaktperson: Peter Schjølberg, 908 46 613, peterschjo@gmail.com

Naturvernforbundet i Nittedal

Kontaktperson: Hanna Hånes, nittedal@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Nordre Follo

Kontaktperson: Bjørn Gunnar Ganger, nordrefollo@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Nord

Kontakt: Henrik Hovland, 976 56 442, oslonord@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Sør

Kontaktperson: Ingvild Melvær Hanssen, oslosor@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Vest

Kontaktperson: Colin Murphy, 481 43 588, oslovest@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Øst

Kontaktperson: Mari Gjerdåker, 413 14 982, osloost@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Ås

Kontaktperson: Eline Ziener Antonisen, aas-annv@naturvernforbundet.no

Naturvernstudentene i Oslo

Kontaktperson: Ingebjørg Marie Thorkildsen, natstudoslo@gmail.com

Naturvernstudentene NMBU

Kontakt: naturvern@nmbu.no

KONTAKTPERSONER I REGIONER UTEN LOKALLAG

ENEBAKK

Kontaktperson: Kjell Arild Ødegård, 473 82 810

AURSKOG-HØLAND

Kontaktperson: Yvonne Ødegaard, 477 12 456, yvonneodegaard@gmail.com

KONTAKTPERSONER NATUR OG UNGDOM

Oslo Natur og Ungdom Kontaktperson: Aurora Gozzi Tobiassen, 406 43 348, aurorat@nu.no

Viken Natur og Ungdom Kontaktperson: Nora Havstein Håpnes, 416 25 500, norah@nu.no

KONTAKTPERSONER I NOAS TEMALAG

Fjordgruppa: Jan Magnusson, jamagnu@online.no

Frønsvoll: Jens Martin Bertheussen, fv@noa.no

Markagrappa: Bjørn Faafeng, bjanfa@gmail.com

SETT OG SAKSET

av Ingunn Lund-Vang

hyttebyggingen, planene om gruve-dumping i fjorder og uttak av mineraler fra havbunnen, sier Dag O. Hessen. Hessen er leder for Senter for biokjemi i Antropocen på Universitetet i Oslo.

– Det er viktig å sette seg mål – selv om de er overambisiøse. Landets myndigheter har signert avtalen, de er nødt til å forholde seg til den og må regne med å bli konfrontert med det, dersom de ikke leverer, sier Hessen, og viser til Paris-avtalen. >>

Sakset fra apollon.uio.no, publisert 30.10.2023

Visste du at det finnes 11 flaggermusarter i Norge?

Under «Arter på nett», Artsdatabankens faktasider om arter i Norge, kan du lese mer om de elleve flaggermusartene og se bilder av dem. Skogflaggermusen er den arten som er registrert med lengst levetid, og kan bli over 40 år gammel. Nordflaggermus er den vanligste flaggermusarten i Norge, og er også verdens nordligste reproduserende flaggermusart. Her lærer vi også at flaggermus verken er i slekt med rotter eller gangere som mange tror, men tilhører en egen orden, Chiroptera, og at flaggermus er tettere beslektet med hjortedyr og hvaler.

<https://artsdatabanken.no/Pages/342687/Flaggermus>

Nå kan du bestille Markakalenderen 2024!

Ved å kjøpe Markakalenderen får du 12 flotte markabilder. På baksidene finner du variert og spennende markastoff. Les om NOAs arbeid for vern og restaurering av markanaturen, bli fascinert av gammelskogens sjeldne arter og utforsk turforslag for et utvalg av Markas historiske ferdselsårer. Ønsker du å dele markaopplevelsene med familie, venner eller kolleger, er dette julegavetipset til deg! Ved å kjøpe Markakalenderen bidrar du til NOAs arbeid med å ta vare på Marka, spre naturkunnskap og naturglede.

MARKAKALENDER 2024

175,-

/stk.

Porto og ekspedisjonsgebyr kommer i tillegg.

Rabatt ved kjøp av mer enn én kalender. Priser:

1 eks. kr 175,-
2–4 eks. kr 150,-/stk.
5–10 eks. kr 140,-/stk.
11–20 eks. kr 120,-/stk.
Be om pris ved bestilling av mer enn 20 eks.

BESTILL I DAG: Klipp ut kupongen, send bestilling til noa@noa.no eller ring NOA på 22 38 35 20.

Merk: Vipps kan ikke benyttes for å bestille kalenderen. Kommer du innom Søndre Sandås ved Sognsvann i kontorets åpningstid eller kjøper kalendere på et av utsalgsstedene slipper du porto og gebyr. Se www.noa.no for liste over utsalgssteder.

Markakalenderen utgis av NOA. Kalenderen måler 21cm bredde og 29cm høyde.

Jeg bestiller herved eksemplar/er av NOAs Markakalender 2024. Kalenderen koster 175,-/stk., porto og ekspedisjon kommer i tillegg. Faktura sendes med kalenderen.

.....
Navn

.....
Adresse

.....
Postnummer og sted

.....
Telefonnummer

DET GIS RABATT VED KJØP AV MER ENN EN KALENDER

175,-/stk. • 2 – 4 eks. 150,-/stk. • 5 – 10 eks. 140,-/stk. • 11 – 20 eks. 120,-/stk.

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus
Svarsending 2209
0091 Oslo